

HGIS Jaarverslag 2009

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Inhoudsopgave

HGIS Jaarverslag 2009	P.	0
Voorwoord	P.	2
Inleiding	P.	3
HGIS naar kabinetsdoelstellingen	P.	7
Financiële Bijlagen	P.	14
Bijlage 1: De HGIS-uitgaven en ontvangsten 2009 per begroting en artikel	P.	14
Bijlage 2. De ODA-uitgaven naar beleidsthema	P.	17
Bijlage 3: ODA-prestatie	P.	19
Bijlage 4: ODA-uitgaven partnerlanden 2009	P.	20
Bijlage 5 HGIS-uitgaven Natuur, Milieu en Water	P.	26
Bijlage 6: Uitgaven HIV/AIDS, Malaria en Tuberculose	P.	27
Bijlage 7. ODA-uitgaven Onderwijs	P.	28
Bijlage 8. De non-ODA uitgaven naar beleidsthema	P.	29

Voorwoord

Dit jaarverslag van de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS) geeft inzicht in de besteding van Nederlandse middelen aan internationale samenwerking in 2009.

Vrijwel alle vakministeries doen uitgaven op het gebied van internationale samenwerking. Het HGIS-jaarverslag is het enige document dat een volledig overzicht geeft van alle buitenlanduitgaven die op de verschillende departementale begrotingen staan. De budgettaire constructie van de HGIS werd in 1997 ingesteld om onderlinge samenwerking te bevorderen en om buitenlanduitgaven in samenhang te kunnen bezien.

In de tabellen en figuren is onderscheid gemaakt tussen uitgaven in het kader van officiële ontwikkelingssamenwerking (*ODA: Official Development Assistance*) en andere uitgaven aan internationale samenwerking (*non-ODA*). De minister van Buitenlandse Zaken is coördinator van het buitenlandbeleid en daarmee van de HGIS. De minister voor Ontwikkelingssamenwerking is eerstverantwoordelijke voor de coördinatie van de ODA-middelen.

Het is de gewoonte dat de HGIS-nota de indeling van de begroting van het Ministerie van Buitenlandse Zaken volgt. Deze begroting maakt deel uit van een experiment. Dit houdt in dat de beleidsagenda van de begroting specifiek in gaat op de 10 doelstellingen van de eerste pijler van het kabinetsprogramma <<Samen werken, samen leven>>. Het HGIS jaarverslag volgt deze opzet.

Het jaarverslag wordt afgesloten met financiële overzichten. In de bijlagen wordt de financiële informatie op verschillende manieren gepresenteerd om zo aan een brede informatiebehoefte tegemoet te komen. HGIS-uitgaven staan geördend naar departement, begroting en artikel, naar beleidsthema en naar partnerland.

Dit jaarverslag gaat in op activiteiten die in 2009 uitgevoerd zijn door inzet van HGIS-middelen. Het verslag geeft inzicht in de grote lijnen. Voor meer gedetailleerde beschrijvingen ten aanzien van de diverse onderwerpen wordt verwezen naar de jaarverslagen van de verschillende ministeries, in het bijzonder dat van Buitenlandse Zaken.

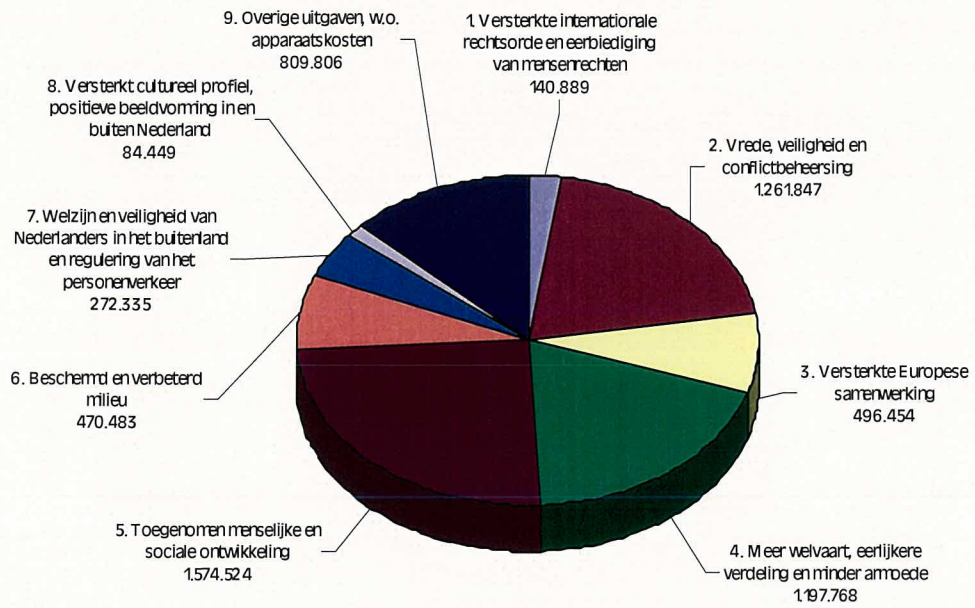
Inleiding

2009 was een bewogen jaar voor het internationale beleid in het algemeen en daarmee ook voor de activiteiten die gefinancierd worden uit de Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS). In het afgelopen jaar werd weer duidelijk hoezeer de wereld met elkaar verbonden is. De financiële crisis die al eerder in de Verenigde Staten begon, brak in alle hevigheid uit in de rest van de wereld. De 'Mexicaanse griep' heeft slachtoffers geëist op alle continenten. En in 2009 ging veel aandacht uit naar mondiale klimaatverandering. Deze problemen vereisen een gezamenlijke en gecoördineerde aanpak. Niet alleen tussen staten maar ook tussen verschillende instanties binnen staten.

2009 is ook het jaar geweest waarin wereldwijd veel institutionele veranderingen hebben plaatsgevonden die hun weerslag hebben op het internationale beleid van Nederland. In het begin van 2009 werd Barack Obama geïnaugureerd als president van de Verenigde Staten. Op 3 november ondertekende de Tsjechische president, Václav Klaus, als laatste het Verdrag van Lissabon. En in december is het Kopenhagen-Akkoord gesloten dat moet bijdragen aan een beperking van de mondiale temperatuurstijging.

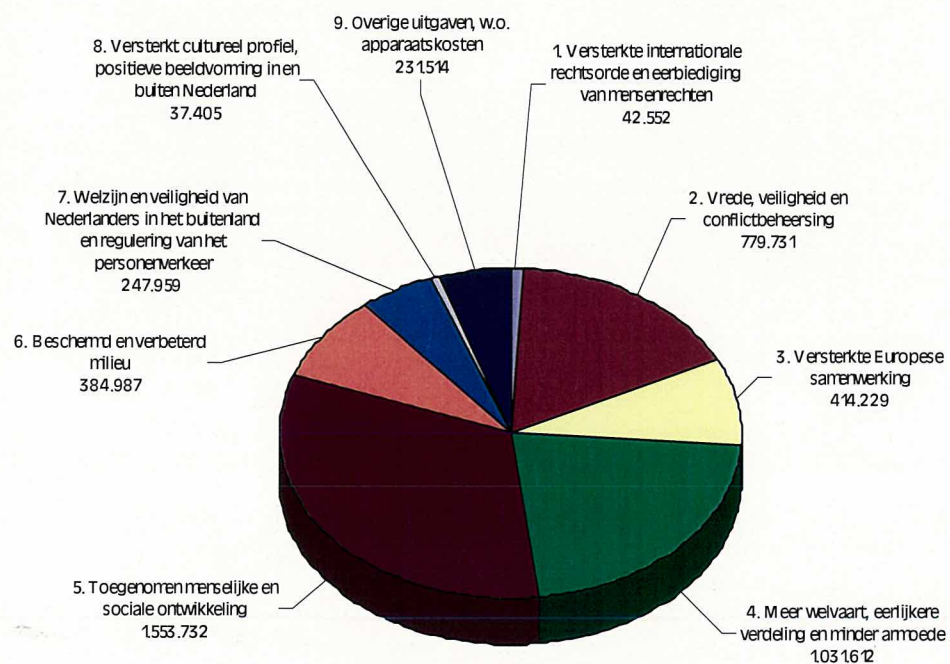
De HGIS werd in 2009 geconfronteerd met een forse daling (t.o.v. de ontwerpbegroting) van het ODA-budget van ruim EUR 550 mln. Deze daling komt door een verlaging van het BNP en is daarmee een direct gevolg van de economische crisis. De totale HGIS-uitgaven bedroegen in 2009 EUR 6,3 miljard. Hiervan is EUR 4,7 miljard ODA en EUR 1,6 miljard non-ODA. De omvang van de HGIS is in 2009 met EUR 0,3 miljard gedaald ten opzichte van 2008.

Figuur 1. Realisaties HGIS 2009 naar beleidsthema (bedragen x 1000)

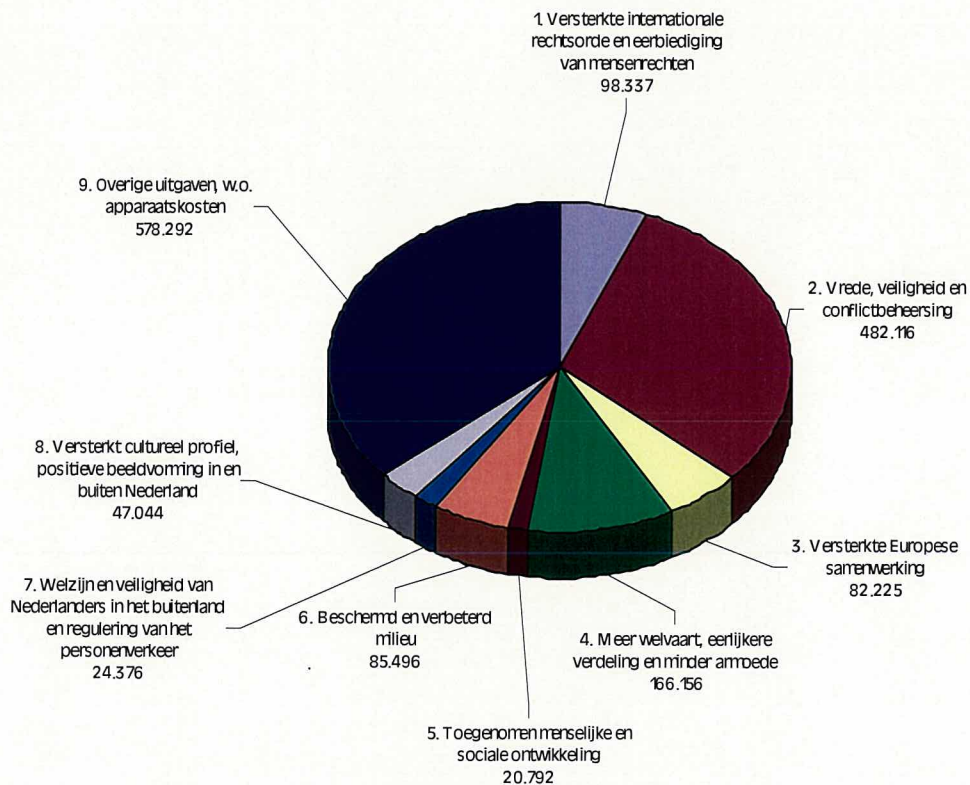
Totale omvang van de HGIS 2009: EUR 6,3 mld

Figuur 2 . Uitgaven ODA naar beleidsthema (bedragen x 1000)

Totale omvang van de ODA realisaties 2009: EUR 4,7 mld

Figuur 3 . Uitgaven non-ODA naar beleidsthema (bedragen x 1000)

Totale omvang van de non-ODA realisaties 2009: EUR 1,6 mld

HGIS naar kabinetsdoelstellingen

Doelstelling 1: Een Europa met een stevig draagvlak dat zich richt op terreinen waar het meerwaarde levert en zich niet begeeft op terreinen waar lidstaten het beter zelf kunnen regelen.

2009 is een belangrijk jaar geweest voor de Europese integratie. Op 1 december is het Verdrag van Lissabon, na een moeizaam proces, in werking getreden. Hiermee is de EU daadkrachtiger en democratischer geworden. Nederland heeft al voor het in werking treden van het verdrag intensief gesproken over de implementatie hiervan. Hierbij is Nederland actief opgetrokken met de Benelux-partners.

De EU heeft in 2009 een bijdrage geleverd aan het bestrijden van de recessie. Zo is er een communautair herstelplan overeengekomen dat voor een bestedingsimpuls heeft gezorgd. Ook hebben de lidstaten een politiek akkoord bereikt over strengere Europese regels voor financieel toezicht.

In 2009 is een aantal activiteiten georganiseerd om het draagvlak voor Europa te versterken. Zo werd stilgestaan bij de Europadag (9 mei) en de Val van de Muur (juli en oktober/november). Uit media-analyses en opinieonderzoek in het afgelopen jaar blijkt dat het draagvlak onder de bevolking voor Europese samenwerking is toegenomen. Opvallend is wel dat ondanks een actieve campagne de opkomst bij de verkiezingen voor het Europees Parlement met 36,7% laag was. Gemiddeld was de opkomst in het hele EU met 43,1% net iets beter.

Het Europees Ontwikkelingsfonds (EOF) is ook dit jaar het belangrijkste Europese instrument voor ontwikkelingssamenwerking met landen in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan (de ACS-staten). De Nederlandse bijdrage aan het EOF was in 2009 EUR 180 miljoen.

Doelstelling 2. Een Europa dat zijn eigen criteria voor uitbreiding serieus neemt en strikt toepast.

Nederland heeft ook in 2009 met succes gepleit voor een strikte naleving van de EU uitbreidingsstrategie van december 2006. Kern van deze strategie is dat kandidaat-lidstaten (Kroatië, Turkije en Macedonië) en potentiële kandidaat-lidstaten (Albanië, Bosnië, Kosovo, Montenegro, Servië, IJsland) alleen voortgang kunnen boeken in het toenaderingsproces tot de Europese Unie als zij voldoen aan alle gestelde criteria.

Het Programma Maatschappelijke Transformatie (MATRA), gefinancierd uit de HGIS-middelen, richt zich op de opbouw van het maatschappelijk middenveld in de Midden- en Oost-Europese landen. Op die manier worden toetredende landen en (nieuwe) buurlanden van de EU ondersteund bij de overgang naar een democratische samenleving.

Matra

Het Programma Maatschappelijke Transformatie (Matra), dat wordt gefinancierd uit de HGIS-middelen, richt zich op het versterken van het transformatieproces richting democratische, pluriforme rechtsstaten in Oost- en Zuidoost-Europa. Ruimte voor dialoog tussen overheid en maatschappelijk middenveld is hierin een centraal aspect. Matra richt zich met name op capaciteitsopbouw en institutionele versterking van maatschappelijke organisaties en overheidsinstellingen enerzijds, en versterking van bilaterale relaties anderzijds.

In 2009 vond een herziening van het Matra-programma plaats. Het nieuwe beleid werd vastgelegd in de notitie "Matra gemoderniseerd", die op 3 november 2009 aan de Kamer werd aangeboden. De belangrijkste nieuwe elementen zijn beperking van het aantal landen, meer thematische focus, vereenvoudiging van het instrumentarium en delegatie van een groter deel van het budget naar posten. Invoering van het herziene beleid vindt met ingang van 2010 plaats. Vanwege het hoge niveau aan doorlopende verplichtingen in combinatie met het gedaalde budget kan voornamelijk

alleen invulling worden gegeven aan meer delegatie van budgetten naar Nederlandse ambassades in Mtra-landen.

In 2009 was het "oude" Mtra-beleid nog van kracht. In aanvulling op lopende programma's werden er 34 nieuwe meerjarige samenwerkingsprojecten van maatschappelijke organisaties geselecteerd. Daarnaast werden 39 nieuwe projecten op het gebied van overheidssamenwerking goedgekeurd, volgden 560 ambtenaren uit Mtra-landen een training en 40 studenten een academische studie.

Doelstelling 3. Dichterbij brengen van een oplossing voor de conflicten in het Midden-Oosten.

Het Midden-Oosten vredesproces (MOVP) is in 2009 in zwaar weer geraakt als gevolg van de Israëlische inval in Gaza om de aanhoudende raketbeschietingen van Hamas te stoppen (operatie "Cast Lead") en de weigering van de Palestijnen om de onderhandelingen te hervatten zolang Israël doorgaat met de bouw van nederzettingen. De bredere regio zag een verdere destabilisatie in Jemen en toename van binnenlandse onlusten in Iran. Ook de nieuwe politiek van de president Obama gericht op Iran en op het MOVP heeft in 2009 niet geleid tot de gehoopte doorbraken. In deze context heeft Nederland zich in bilateraal en in internationaal verband met kracht ingezet voor stabiliteit en dialoog.

In de nasleep van *Cast Lead* heeft Nederland EUR 7,8 miljoen noodhulp ter beschikking gesteld voor de Palestijnse Gebieden. In november 2009 organiseerden Nederland en Egypte voorts in het kader van de Unie voor de Mediterrane Regio een internationale waterconferentie. De conferentie heeft bouwstenen opgeleverd voor de regionale waterstrategie die in 2010 zal worden ondertekend en die bijdraagt aan een oplossing van de waterproblematiek in de regio en de daaruit voortvloeiende instabiliteit.

Doelstelling 4. Een moderne krijgsmacht die wereldwijd maatwerk kan leveren bij crisisbeheersingsoperaties en bij het opbouwen van veiligheidsorganisaties.

In 2009 is Nederland wereldwijd actief geweest in diverse crisisbeheersingsoperaties. Zo heeft Nederland in 2009 met grote inzet van mensen en middelen bijgedragen aan de ISAF-missie in Uruzgan. De samenwerking met vooral Australië en de VS binnen het kader van het *Provincial Reconstruction Team* heeft in 2009 vastere vorm aangenomen. Onder doelstelling 5 wordt dieper ingegaan op de Afghanistan missie.

Naast de missie in Uruzgan heeft Nederland in 2009 bijgedragen aan andere crisisbeheersingsoperaties. Zo heeft Nederland in NAVO- en EU-kader fregatten ingezet om een bijdrage te leveren aan piraterijbestrijding voor de kust van Somalië. In EU-kader heeft Nederland hierbij gedurende enkele maanden het commando gevoerd over de EU-Atalanta missie. Tijdens de missie is gebleken dat het uitleveren en berechten van piraterijverdachten nog verdere aandacht behoeft.

Verder waren er in 2009 Nederlandse militairen actief in onder andere Bosnië, Kosovo, Tsjaad, Burundi en Irak. Met deze inspanningen heeft Nederland wereldwijd bijgedragen aan verbetering van internationale vrede en veiligheid. Die inzet was niet in alle gevallen militair van aard: zo heeft Nederland in Kosovo met 35 functionarissen bijgedragen aan de missie voor opbouw van de rechtsstaat (EULEX).

Doelstelling 5. Samenhang en effectiviteit van het veiligheids- en ontwikkelingsbeleid vergroten.

In 2009 heeft Nederland stevig ingezet op het verdiepen en verbreden van de samenhang en effectiviteit van het veiligheids- en ontwikkelingsbeleid. De focus op conflictgebieden en fragiele staten blijft van belang om de ontwikkelingsdoelstellingen, mensenrechten en regionale stabiliteit te bevorderen en om negatieve ontwikkelingen, zoals illegale migratie, terrorisme en criminaliteit tegen te gaan. Ook is in 2009

gewerkt aan het verbeteren van de inter- en intradepartementale samenwerking (gericht op de 3D-benadering) en het versterken van de internationale inzet in conflictgebieden en fragiele staten.

3D-benadering in Afghanistan

Ook in 2009 heeft Nederland de 3D-benadering in Afghanistan in praktijk gebracht. Bij deze benadering worden diplomatie, defensie, en ontwikkeling (development) op elkaar afgestemd. In 2009 is deze Nederlandse aanpak, door middel van de Afghanistan conferentie, internationaal op de kaart gezet. De geïntegreerde strategie werd geprezen en de conferentie heeft geleid tot overeenstemming over een nieuwe aanpak in Afghanistan, met nadruk op geïntegreerd beleid en de regionale context.

In het kader van de 3D-benadering zijn diverse ministeries bij het Afghanistan beleid betrokken. De goede en intensieve samenwerking tussen de ministeries van Buitenlandse Zaken en Defensie werd gecontinueerd en ook de ministeries van Binnenlandse Zaken, Landbouw en Justitie leverden een belangrijke bijdrage, onder andere bij het trainen van politie en op het gebied van drugsbestrijding.

Naast militairen zijn er in Afghanistan een aantal niet-militaire functionarissen uitgezonden, hoofdzakelijk afkomstig van het ministerie van Buitenlandse Zaken. Maar ook het ministerie van Binnenlandse Zaken levert expertise op het gebied van counternarcotica.

Het Stabiliteitsfonds is een belangrijk instrument dat bijdraagt aan de uitvoering van een geïntegreerd buitenlandbeleid. In 2009 heeft het Stabiliteitsfonds ondersteuning geboden aan programma's die op het snijvlak van vrede, veiligheid en ontwikkeling liggen en draagt daarmee bij aan het bereiken van beleidsdoelstelling 5 (Samenhang en effectiviteit van het veiligheids- en ontwikkelingsbeleid vergroten), met name waar het gaat om uitvoering van geïntegreerd beleid. In totaal werden er in het afgelopen jaar 25 nieuwe projecten gefinancierd door het Stabiliteitsfonds. De grootste ODA bijdrage betrof een donatie van EUR 12 miljoen aan Security Sector Development (SSD) in Burundi. De grootste non-ODA bijdrage betrof een donatie van EUR 12 miljoen aan een NAVO trustfund ter ondersteuning van het Afghaanse leger (ANA).

Doelstelling 6. Duurzame economische ontwikkeling bevorderen en armoedebestrijding met kracht voortzetten en uitwerken in het project 'De Millennium Ontwikkelingsdoelen dichterbij'.

In 2009 werd stilgestaan bij 60 jaar ontwikkelingssamenwerking. Het jaar stond echter ook in het teken een levendig debat over de effectiviteit van ontwikkelingssamenwerking. Dit debat is nog in volle gang. De modernisering van het ontwikkelingsbeleid heeft in 2009 meer gestalte gekregen, onder andere in het Medefinancieringsstelsel 2011-2015 (MFSII). Eén van de vernieuwende elementen van MFSII zijn de consortiumbiedingen van ontwikkelingsorganisaties, die versnippering moeten tegengaan.

Net als in 2008 stonden er in 2009 vier prioriteiten centraal binnen het beleid van ontwikkelingssamenwerking:

- I. Veiligheid en ontwikkeling
- II. Groei en verdeling
- III. Gelijke rechten en kansen voor vrouwen
- IV. Duurzaamheid, klimaat en energie

Om de economische groei in ontwikkelingslanden te bevorderen ondersteunt Nederland maatregelen om de private sector ontwikkeling te stimuleren. Zo is in 2009 het nieuwe programma ORIO (Ontwikkelingsrelevante Infrastructuur Ontwikkeling) gestart. Dit programma ondersteunt overheden in ontwikkelingslanden om publieke infrastructuur projecten te financieren die belangrijk zijn voor economische ontwikkeling en armoedevermindering. De beleidsbrief 'Landbouw, rurale bedrijvigheid en voedselzekerheid' is dit jaar voluit in uitvoering gekomen. De voorgenomen intensiveringen zijn voor 2009 gerealiseerd.

Op het gebied van gender blijft Nederland zich inzetten om de kansen en rechten van vrouwen wereldwijd te verbeteren. Het MDG3-fonds is een belangrijk instrument waaruit activiteiten die zich richten op het verbeteren van rechten en kansen van vrouwen en meisjes. Uit dit fonds zijn er in 2009 45 projecten met succes van start gegaan en deze lopen goed. De projecten richten zich onder andere op het verhogen van de politieke participatie, zoals het *African Women's Development Fund*; het verminderen van geweld tegen vrouwen, zoals *V-Day Egypt*; en op het verbeteren van landrechten voor vrouwen, zoals het *Netherlands Institute for Southern Africa*.

2009 werd ook gekenmerkt door een ongekende daling van het ODA-budget. Deze daling is het directe gevolg van de economische crisis en de daling van het BNP. Ten opzichte van de ontwerpbegroting 2009 bedroeg de daling ruim EUR 550 miljoen. Dit heeft gevolgen gehad voor de geplande uitgaven. Er is ervoor gekozen om de uitgaven aan de beleidsprioriteiten zoveel mogelijk op peil te houden. Voor de uitgaven aan fragiele staten is dit niet altijd gelukt omdat de veiligheidssituatie in veel landen verslechterde. Uiteindelijk zijn vooral de uitgaven op de terreinen onderwijs, het maatschappelijk middenveld en milieu en water lager uitgekomen dan eerst begroot.

Doelstelling 7. Een evenwichtige en uitgesproken inzet voor mensenrechten overal ter wereld.

Ook in 2009 hebben zich ernstige mensenrechtenschendingen in de wereld voltrokken. Het bloedige neerslaan van demonstraties in Iran en de vervolging van christelijke minderheden in Irak zijn prangende voorbeelden. De schendingen van mensenrechten vinden echter wereldwijd plaats. De inzet van Nederland is dan ook verspreid over alle regio's.

Het mensenrechtenfonds is een belangrijk instrument dat een bijdrage levert aan de uitvoering van het mensenrechtenbeleid. In 2009 werd door de Nederlandse regering 25 miljoen euro beschikbaar gesteld voor dit fonds. Uit het mensenrechtenfonds worden momenteel ruim 400 projecten, in meer dan 60 landen, gefinancierd. Het grootste gedeelte van het budget, 17 miljoen euro, is uitgegeven via de Nederlandse ambassades. Dit is een bewuste keuze: het mensenrechtenfonds geeft handen en voeten aan het mensenrechtenbeleid in het buitenland, waarbij gebleken is dat directe financiering door Nederlandse posten in het buitenland effectief is.

Daarnaast heeft de minister van Buitenlandse Zaken ook dit jaar de mensenrechtentulp uitgereikt om het werk van mensenrechtenverdedigers te eren. Deze onderscheiding werd gegeven aan de Iraanse advocate Shadi Sadr voor de bijdrage die zij heeft geleverd aan het verbeteren van de rechten van haar medeburgers.

Doelstelling 8. Actief bijdragen aan het tot stand komen van nieuwe ambitieuze internationale klimaatdoelstellingen voor na 2012.

Klimaatverandering is een mondiaal probleem dat vraagt om een mondiale oplossing. Het buitenlandbeleid dat het kabinet op dit onderwerp voert bevat twee aspecten. Enerzijds worden er in internationaal verband afspraken gemaakt over klimaatbeleid. Anderzijds ondersteunt Nederland diverse programma's in de OS-partnerlanden op het gebied van hernieuwbare energie, milieu, en klimaatadaptatie.

De internationale klimaatonderhandelingen kwamen tot een hoogtepunt tijdens de klimaatconferentie in Kopenhagen in december. Deze conferentie is voorafgegaan door een actieve internationale lobby van Nederland. Dit heeft bijgedragen aan de totstandkoming van de institutionele structuur zoals die uiteindelijk in het Kopenhagen-Akkoord is neergelegd. Het akkoord zelf voldoet echter nog niet aan het ambitieniveau dat Nederland nastreeft. Het akkoord erkent dat de mondiale temperatuurstijging beperkt moet worden tot maximaal 2 graden, maar er zijn geen afspraken gemaakt voor concrete reductiedoelen, noch zijn er afspraken gemaakt over het tijdstip waarop emissies moeten gaan dalen.

Om de temperatuurstijging te beperken tot onder de 2 graden is het cruciaal om de uitstoot van CO₂ terug te dringen. In 2009 is hieraan een sterke impuls gegeven met het intensiveren van programma's die de productie van hernieuwbare energie in ontwikkelingslanden bevorderen. Zo is er met Nederlandse financiering een speciaal loket bij de Wereldbank voor hernieuwbare energie geopend. Met Indonesië en Mozambique is samengewerkt aan de verduurzaming van biomassa-productie ten behoeve van energie. Verder is er in het Grote Merengebied een bijdrage geleverd aan regionale programma's op het gebied van energievoorziening en landbeheer.

Vanuit de HGIS worden twee CO₂ reductieprogramma's gefinancierd: het *Joint Implementation* en het *Clean Development Mechanism*. Uitgevoerd door respectievelijk de ministeries van Economische Zaken en Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.

CO₂ reductieprogramma's

Nederland kent in het kader van het Kyoto protocol een verplichting om de nationale broeikasgasemissies in de periode 2008–2012 met 6% ten opzichte van 1990 te reduceren. Op grond van de meest recente inzichten van het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) wordt verwacht dat Nederland de Kyoto-doelstelling gaat halen.

In het kader van het Kyoto protocol is afgesproken dat landen hun reductieverplichting via maatregelen in het buitenland mogen realiseren. Hiervoor zijn drie instrumenten beschikbaar: Internationale Emissiehandel, Joint Implementation (JI), en Clean Development Mechanism (CDM). Het CDM en JI maakt het voor bedrijven aantrekkelijk om in ontwikkelingslanden en landen in Midden- en Oost-Europa in schone technologieën te investeren. Zij kunnen de uitgespaarde broeikasgassen verkopen aan industrielanden. Daarnaast bestaat er de mogelijkheid voor landen om emissieruimte, in de vorm Assigned Amount Units, die ze over hebben aan anderen te verkopen

Hoe hoog de totale uitstoot van CO₂ in Nederland in de periode 2008-2012 zal uitkomen is onder meer afhankelijk van het verloop van de recessie. Het PBL gaat er van uit dat in het meest ongunstige scenario de emissieruimte voor deze periode met 52 Mton zal worden overschreden, ofwel ongeveer 10 Mton per jaar. Daarvoor moet door de Nederlandse overheid extra emissierechten worden aangekocht. Tot en met 2009 heeft Nederland via het JI en CDM, alsmede via internationale emissiehandel voor ruim 15 Mton aan emissierechten gekocht.

Vanuit de HGIS wordt ook het programma Partners voor Water gefinancierd. Samenwerking tussen Ministeries is daarbinnen een belangrijk onderdeel.

Partners voor Water

Partners voor Water II (PvW II) bundelt krachten om de Nederlandse watersector te versterken. Nederlandse waterexpertise vanuit de overheid, het bedrijfsleven, kennisinstellingen en NGO's wordt structureel ingezet om bij te dragen aan duurzame oplossingen voor de wereldwaterproblematiek en bij te dragen aan versterking van de Nederlandse exportpositie.

In 2009 zijn geen nieuwe projecten meer gestart vanwege de gelimiteerde bestedingsruimte voor PvW II. Wel is er met cofinanciering van BZ en VenW nog een bijdrage geleverd aan oplossingen voor de overstromingsproblematiek van Jakarta o.a. met betrekking tot de damdoorbraak bij Situ Gintung. Evaluatie van in 2009 of eerder afgesloten projecten levert een beeld op van substantiële spin-off. De Wereldbank en de Asian Development Bank hebben diverse projecten gefinancierd waarbij Nederlandse organisaties een rol spelen in de uitvoering.

Enkele voorbeelden van projecten die in 2009 aan de doelstelling hebben bijgedragen:

- Het thema "Water en klimaatadaptatie" werd internationaal geagendeerd middels het Cooperative Programme on Water and Climate (CPWC). Vanuit CPWC is in 2009 een belangrijke bijdrage geleverd aan het opstarten van het deltaprogramma voor Vietnam.
- Het project National Lowlands Development Strategy in Indonesië heeft geleid tot het

door de Wereld Bank gefinancierde WACLIMAD programma. Nederlandse partijen dragen daarbinnen bij aan verantwoorde ontwikkeling van laagland gebieden (inclusief veengebieden) voor voedsel en ecosystemen

- Via het online open source internet project AKVO ('water' in het Esperanto) worden kennis, financiering en projectplannen op het gebied van drinkwater en sanitatie samengebracht. AKVO is opgestart met financiering vanuit Partners voor Water en is in 2008 een zelfstandige stichting geworden met eigen financiering. Daarnaast is PvW II de aanjager van het WASH-Akkoord waarin de Ministeries en andere organisaties uit de watersector samen werk maken van MDG7 op het gebied van water en sanitatie.
- Voor een sterke internationale positie is het van belang om als Nederland te blijven innoveren. Daarom heeft Partners voor Water bijgedragen aan de totstandkoming van de innovatieprogramma's 'delta- en watertechnologie', en aan het Programma Human Capital Water. Dat laatste programma zorgt ervoor dat er ook in de toekomst voldoende goed opgeleid personeel in de watersector is, zodat de internationale ambities waar kunnen worden gemaakt.
- Om de internationale zichtbaarheid van Nederland te versterken, heeft PvW II veel energie gestoken in de Nederlandse inzet op het vijfde Wereld Water Forum dat in maart 2009 in Turkije werd gehouden. Dankzij PvW II is er tijdens het Forum een sterke gezamenlijke Nederlandse inzending is neergezet. Ook op een aantal andere strategische, internationale evenementen hebben publieke en private partijen Nederland samen gepresenteerd: bijvoorbeeld Aquaterra in Amsterdam, waar praktijkervaringen van verschillende deltagebieden zijn uitgewisseld.

In 2009 is het HGIS budget voor PvW III goedgekeurd ad 57 miljoen euro voor 6 jaar met een koppeling naar de internationale component van het Nationale Waterplan.

Doelstelling 9. Betere dienstverlening aan Nederlandse burgers en bedrijven in het buitenland

Deze kabinetsdoelstelling wordt met name gerealiseerd door consulaire en economische dienstverlening en interdepartementale samenwerking.

Dienstverlening aan Nederlanders in het buitenland vindt plaats op verschillende terreinen: aan Nederlandse reizigers, toeristen, zakenmensen, maar ook aan Nederlandse gedetineerden in het buitenland. In 2009 werd door de posten consulaire bijstand of hulp verleend bij ziekte of ongeval (468 keer), bij overlijden (486 keer), bij vermissing en onderzoek naar welstand (392 keer) en bij lopende kindontvoeringszaken (44). Ook werden 153.259 documenten gelegaliseerd.

Daarnaast wordt ondersteuning geboden aan Nederlandse bedrijven op buitenlandse markten. Met het uitgebreide Nederlandse postennet (ambassades, consulaten en handelskantoren) en de wereldwijde spreiding ervan biedt het Ministerie van Buitenlandse Zaken in nauwe samenwerking met de Ministeries van Economische Zaken en Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, een prima infrastructuur voor economische dienstverlening. Om de economische dienstverlening te intensiveren zijn in 2009 een aantal nieuwe *Netherlands Business Support Offices* (NBSO's) opgericht in Duitsland, Groot-Brittannië, en India.

Internationaal Ondernemen

Het jaar 2009 stond in het teken van de economische crisis en teruglopende internationale handel. De crisis, in combinatie met de verschuivende internationale economische machtsverhoudingen, leidde tot extra aandacht voor economische diplomatie. Ook werd een aantal maatregelen getroffen om ondernemers tegemoet te komen (Tijdelijke Aanvullende Staatskredietverzekering (TASK), uitbreiding Exportkredietverzekering (EKV) en - voor 2009 en 2010 - 2xplora (haalbaarheidsstudies voor consortia van Nederlandse (MKB-)bedrijven)

Daarnaast is in 2009 het financiële instrumentarium waarop bedrijven een beroep kunnen doen wanneer zij op een buitenlandse markt (gaan) opereren verder gestroomlijnd. Het aantal

subsidiereregelingen is teruggebracht tot twee: Internationaal Ondernemen en Internationaal Excelleren.

Internationaal Ondernemen richt zich op internationaal startende bedrijven. Via Prepare2Start (de opvolger van PSB) is in 2009 aan 1.090 bedrijven steun verleend, waarmee het budget van EUR 15 miljoen bijna volledig werd uitgeput.

De regeling Internationaal Excelleren biedt ondersteuning aan (groepen) bedrijven die hun aandeel op een buitenlandse markt willen uitbouwen en versterken. Hieronder vallen de programma's 2getthere en Package4Growth. Het programma 2getthere is in juni 2009 in nieuwe vorm van start gegaan als gevolg van de Hanseland uitspraak uit 2008. Zes nieuwe 2getthere programma's werden ondertekend en er werden 12 internationaliseringstrategieën en 54 vooraanmeldingen ontvangen. Bedrijven hebben positieve ervaringen met dit programma, ondermeer in Polen en Oekraïne (bouwnijverheid en publieke infrastructuur voor EK voetbal 2012) en de VS (water). Package4Growth werd ook medio 2009 gelanceerd om sterke positionering van Nederlandse bedrijven mogelijk te maken op de snelgroeiende, zeer competitieve markten China en India. Twintig aanvragen werden goedgekeurd, 29 zijn nog in behandeling.

Gebleken is dat economische missies onder leiding van een bewindspersoon - een belangrijke vorm van economische diplomatie - zeer effectief zijn om deuren geopend te krijgen voor het Nederlandse bedrijfsleven. Ook in 2009 vond verschillende succesvolle missies plaats, ondermeer naar de VAE en Oman (gezamenlijk met het kroonprinselijk paar), naar de VS (in kader van de viering van NY400) en China (vierstedenmissie).

Doelstelling 10. Betere dienstverlening aan internationale organisaties en buitenlandse bedrijven die zich in Nederland vestigen.

Nederland heeft zich in 2009 opnieuw sterk ingezet om een goed gastland te zijn voor de internationale organisaties en bedrijven die hier zijn gevestigd. De infrastructuur voor de dienstverlening aan beide doelgroepen werd versterkt. Zo werd de Engelstalige overheidsinformatie gericht op expats die naar Nederland komen toegankelijker gemaakt, en zijn er nieuwe expatdesks geopend. Uit de contacten met de internationale organisaties blijkt dat de Nederlandse inspanningen worden gewaardeerd. Nederland was in 2009 zeer succesvol bij het aantrekken van buitenlandse bedrijven en investeringen. In 2009 werden 155 buitenlandse bedrijven naar Nederland gehaald, hier behouden of verder uitgebreid. Daarnaast is er in 2009 voor ruim 3 miljard euro aan buitenlandse investeringen binnengehaald.

Financiële bijlagen

Bijlage 1a: De HGIS-uitgaven 2009 per begroting en artikel (bedragen x EUR 1000)

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving	Begroting 2009		Mutatie		Realisaties 2009	
	Totaal	vv. ODA	Totaal	vv. ODA	Totaal	vv. ODA
IIB Overige Hoge Colleges van Staat en Kabinetten						
02.01 Algemene Rekenkamer/recht- en doelmatigheidsbevordering	280	280	0	0	280	280
Totaal	280	280	0	0	280	280
V Buitenlandse Zaken						
01.00 Versterkte int. rechtsorde en eerbiediging van mensenrechten						
01.01 Internationale rechtsorde	47.639	5.154	144	-99	47.783	5.055
01.02 Mensenrechten	48.656	38.831	4.077	-1.334	52.733	37.497
01.03 Internationale juridische instellingen	14.223		565	0	14.788	
02.00 Grotere veiligh. en stabiliteit, effect. hum. hulpverl. en goed bestuur						
02.01 Nationale en bondgenootschappelijke veiligheid	16.458		-103	0	16.355	
02.02 Bestrijding internationaal terrorisme						
02.03 Non-proliferatie en ontwapening	9.165	770	185	398	9.350	1.168
02.04 Conventionele wapenbeheersing						
02.05 Regionale stabiliteit en crisisbeheersing	422.898	298.623	-59.856	-31.757	363.042	266.866
02.06 Humanitaire hulpverlening	250.094	246.327	43.842	47.404	293.936	293.731
02.07 Goed bestuur	192.553	181.763	8.629	7.814	201.182	189.577
02.08 Het bevorderen van energiezuikerheid						
02.09 Grotere veiligheid door strijd tegen milieudegradatie	29.750	29.750	-12.141	-12.141	17.609	17.609
03.00 Versterkte Europese samenwerking						
03.02 Ondersteuning bij pre- en postaccessie	10.708		-2.150	0	8.558	
03.03 EOF Europees Ontwikkelingsfonds	185.832	185.832	-6.003	-6.003	179.829	179.829
03.04 Nederlandse positie in de EU	3.447		231	0	3.678	
03.05 Raad van Europa	9.303		186	0	9.489	
04.00 Meer welvaart en minder armoede						
04.01 Handels- en financieel systeem	25.755	1.240	-8.799	-16	16.956	1.224
04.02 Armoedebestrijding	587.247	580.295	-182.944	-178.605	404.303	401.690
04.03 Verhoogde economische groei en verminderde armoede als gevolg van gezonde private sector ontwikkeling in ontwikkelingslanden	480.656	468.156	13.849	13.849	494.505	482.005
04.04 Kwaliteit en effectiviteit ontwikkelingssamenwerking	16.200	16.200	4.723	4.723	20.923	20.923
04.05 Nederlandse handels- en investeringsbevordering	6.265		344	0	6.609	
05.00 Toegenomen menselijke en sociale ontwikkeling						
05.01 Gelijke kansen op doorlopen kwalitatief goed onderwijs	515.050	515.050	-201.544	-201.544	313.506	313.506
05.02 Versterking van het gebruik van kennis en onderzoek	157.025	154.429	-1.167	-1.167	155.858	153.262
05.03 Gender	36.772	36.772	2.227	2.227	38.999	38.999
05.04 HIV/AIDS	301.651	299.700	2.250	2.410	303.901	302.110
05.05 Reproductieve gezondheid	172.676	172.676	10.640	10.640	183.316	183.316
05.06 Participatie civil society	619.174	619.174	-121.599	-121.735	497.575	497.439
06.00 Beter beschermd en verbeterd milieu						
06.01 Milieu en water	305.284	297.586	-49.297	-44.498	255.987	253.088
06.02 Duurzaam waterbeheer, een hoger percentage mensen dat duurzaam toegang heeft tot veilig drinkwater en sanitaire voorzieningen	138.370	138.370	-7.741	-7.741	130.629	130.629
07.00 Welzijn van Nederlanders i.h. buitenl. en regulering v.h. pers. verkeer						
07.01 Consulaire dienstverlening	8.800		14.635	0	23.435	
07.02 Vreemdelingenbeleid	180.703	179.598	68.197	68.361	248.900	247.959
08.00 Versterkt cult. profiel, pos. beeldvorming in en buiten Nederland						
08.01 Grotere buitenlandse bekendheid met de Nederlandse cultuur en versterking van de culturele identiteit in ontwikkelingslanden	15.152	1.827	-5.300	597	9.852	2.424
08.02 Cultureel erfgoed	4.820	1.205	-618	-148	4.202	1.057
08.03 Draagvlak Nederlands buitenlands beleid	62.670	37.533	-882	-3.609	61.788	33.924
08.04 Vestigingsklimaat int. organisaties in Nederland						
09.00 Geheim						
09.01 Geheim			26	0	26	
10.00 Nominaal en onvoorzien						
10.01 Nominaal en onvoorzien	56.116		-56.111	0	5	
11.00 Algemeen						
11.01 Apparaatsuitgaven	744.853	209.566	11.061	21.948	755.914	231.514
Totaal	5.675.965	4.716.427	-530.444	-430.026	5.145.521	4.286.401
VI Justitie						
13.03.01 Rechtshandhaving/Tech. ass. bij drugsbestrijding Suriname	200	200	2	2	202	202
13.03.01 Rechtshandhaving/Europol	21.841		3.244	0	25.085	
13.03.03 Rechtshandhaving/NFI			500	0	500	
91.01.01 Effectieve besturing van het Justitieapparaat/Attachés	1.362		20	0	1.382	
91.01.01 Effectieve besturing van het Justitieapparaat/WIPO	146		-16	0	130	
Totaal	23.549	200	3.750	2	27.299	202
VII Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties						
12.01 Apparaat (attachés)	478		220	0	698	
Totaal	478	0	220	0	698	0
VIII Onderwijs, Cultuur en Wetenschap						
06.01 HBO (beurzen niet EU)	3.453	3.453	0	0	3.453	3.453
07.10 Wetenschappelijk onderwijs	59.699	56.460	2.128	2.098	61.827	58.558
08.11 Internationaal beleid: attachés	150		0	0	150	
08.11 Internationaal beleid: Cultuur overig	1.231		273	0	1.504	
14.01/02/04 Cultuur: overig	166		6.937	0	7.103	

16.01 Onderzoek en wetenschappen: WOTRO	454	454	0	0	454	454
<i>Totaal</i>	<i>65.153</i>	<i>60.367</i>	<i>9.338</i>	<i>2.098</i>	<i>74.491</i>	<i>62.465</i>
IXB Financiën						
01 Belastingen						
02 Belastingdienst (attachés)	1.136		175	0	1.311	
04 Internationale betrekkingen						
20 Mult. Ontw. Banken en Fondsen	159.157	158.320	-63.787	-64.280	95.370	94.040
09 Algemeen (apparaat/attachés)	1.034		24	0	1.058	
<i>Totaal</i>	<i>161.327</i>	<i>158.320</i>	<i>-63.588</i>	<i>-64.280</i>	<i>97.739</i>	<i>94.040</i>
X Defensie						
20 Uitvoeren crisisbeheersingsoperaties (diverse operaties)						
26 Commando Dienstencentra	326.100	13.000	33.993	-2.500	360.093	10.500
06.01 Attachés	20.688		-101	0	20.587	
<i>Totaal</i>	<i>346.788</i>	<i>13.000</i>	<i>33.892</i>	<i>-2.500</i>	<i>380.680</i>	<i>10.500</i>
XI Volkshuisvesting, RO en Milieubeheer						
43.08.04 Clean development mechanism						
47.44.04 Internationaal milieubeleid	50.221		-27.671	0	22.550	
91.82.28 Apparaat/attachés	3.803		509	0	4.312	
<i>Totaal</i>	<i>54.340</i>	<i>0</i>	<i>-27.162</i>	<i>0</i>	<i>27.178</i>	<i>0</i>
XII Verkeer en Waterstaat						
31.01 Integraal waterbeleid (Partners voor Water)						
33.02 Veiligheid goederenvervoer scheepvaart (IMO)	14.687		-3.963	0	10.724	
33.03 Veiligheid luchtvaart (ICAO en EASA)	416		-89	0	327	
37.01 Weer, klimaat, seismologie, ruimtevaart (WMO)	1.365		-155	0	1.210	
41.01 Attachés	736	27	19	0	755	27
<i>Totaal</i>	<i>2.365</i>		<i>-117</i>	<i>0</i>	<i>2.248</i>	
<i>Totaal</i>	<i>19.569</i>	<i>27</i>	<i>-4.305</i>	<i>0</i>	<i>15.264</i>	<i>27</i>
XIII Economische Zaken						
2 Bevorderen van innovatiekracht						
01 Algemeen (attachés)	5.663		-47	0	5.616	
45 IS opkomende markten	4.599		93	0	4.692	
55 Bijdrage organisaties	364		-27	0	337	
3 Een concurrerend ondernemingsklimaat						
10 Bijdrage UNWTO	219		-8	0	211	
4 Doelmatige en duurzame energiehuishouding						
01 Algemeen (bijdragen aan int. instituten)			654	0	654	
20 CO ₂ /reductieplan-Joint Implementation	28.704		15.579	0	44.283	
50 Bijdrage aan diverse instituten	1.076		-928	0	148	
5 Internationale Economische Betrekkingen						
01 Algemeen	1.275		927	0	2.202	
20 Verdere vrijmaking v/h intern. handels-/invest.verkeer en versterking v/d econ. rechtsorde	4.394		134	0	4.528	
30 Bevorderen van internationaal ondernemen	59.413	0	15.228	200	74.641	200
40 Stimuleren van buitenlandse investeringen in Nederland (ANL/NFIA)	735		-143	0	592	
50 Het gericht ondersteunen van het bedrijfsleven in kansrijke sectoren op zowel binnen- als buitenlandse markten	71.574	5.000	-38.755	-4.837	32.819	163
10 Elektronische communicatie en post						
30 Bijdrage aan internationale organisaties	1.249		761	0	2.010	
<i>Totaal</i>	<i>179.265</i>	<i>5.000</i>	<i>-6.532</i>	<i>-4.637</i>	<i>172.733</i>	<i>363</i>
XIV Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit						
23 Natuur						
01.04 Beheer van de natuur (Tropisch hout)	61		0	0	61	
01.04 Programma 'Leren voor Duurzame Ontwikkeling'	1.000	1.000	0	0	1.000	1.000
26 Kennis en Innovatie						
01.06 Waarborgen van het kennisstelsel (Intern. onderwijs)	35	35	0	0	35	35
01.06 Waarborgen van het kennisstelsel (ISRIC)	1.053	1.053	81	81	1.134	1.134
29 Algemeen						
01.01 Internationale contributies/FAO	6.973	3.556	-499	-255	6.474	3.301
01.01 Internationale contributies/UNEP	243	243	0	0	243	243
02.01 Apparaatsuitgaven (attachés)	19.530		-869	0	18.661	
<i>Totaal</i>	<i>28.895</i>	<i>5.887</i>	<i>-1.287</i>	<i>-174</i>	<i>27.608</i>	<i>5.713</i>
XV Sociale Zaken en Werkgelegenheid						
98.08.06 Apparaatsuitgaven (attachés)						
<i>Totaal</i>	<i>749</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>749</i>	<i>0</i>
XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport						
46.01.01 Sport en OS						
98.01.01 Projecten via UNODC	1.500	1.500	-34	-34	1.466	1.466
98.01.01 WHO-partnerschap	5.000		0	0	5.000	
98.01.01 WHO-partnerschap	6.000		0	0	6.000	
98.02.01 Algemeen, apparaatsuitgaven (attachés)	1.085		138	0	1.223	
<i>Totaal</i>	<i>13.585</i>	<i>1.500</i>	<i>104</i>	<i>-34</i>	<i>13.689</i>	<i>1.466</i>
Toerekeningen						
EU-begroting						
EKI-kwijtschelding	294.900	234.400	0	0	294.900	234.400
Schuldkwijtschelding IMF/Liberia	50.000	50.000	-22.136	-22.136	27.864	27.864
<i>Totaal</i>	<i>344.900</i>	<i>284.400</i>	<i>-22.136</i>	<i>-22.136</i>	<i>322.764</i>	<i>262.264</i>
TOTAAL UITGAVEN	6.914.843	5.245.408	-608.150	-521.687	6.306.693	4.723.721

Bijlage 1b. De HGIS-ontvangsten 2009 per begroting en artikel (bedragen x EUR 1000)

Begroting/beleidssterrein/artikel/omschrijving	Begroting 2009	Mutatie	Realisaties 2009
V Buitenlandse Zaken			
22 Grotere veiligh. en stabiliteit, effect. hum. hulpverl. en goed bestuur			
10 Nationale en bondgenootschappelijke veiligheid	147	2	149
70 Humanitaire hulpverlening	1.000	62	1.062
23 Versterkte Europese samenwerking			
40 Restitutie Raad van Europa		120	120
24 Meer welvaart en minder armoede			
10 Aflossingen en rente begrotingsleningen	40.837	3.470	44.307
27 Welzijn van Nederlanders i.h. buitenl. en regulering v.h. pers. verkeer			
10 Consulaire dienstverlening	36.640	2.123	38.763
28 Versterkt cult. profiel, pos. beeldvorming in en buiten Nederland			
10 Doorberekening Defensie diversen	771	-71	700
31 Algemeen			
10 Diverse ontvangsten	51.647	9.619	61.266
20 Koersverschillen			
<i>Totaal</i>	<i>131.042</i>	<i>15.325</i>	<i>146.367</i>
VI Justitie			
91.01.01 Effectieve besturing van het Justitieapparaat/Europol		0	
<i>Totaal</i>			
IXB Financiën			
04.22 Programma Ontvangsten	10.998	723	11.721
07 Beheer materiële activa			
<i>Totaal</i>	<i>10.998</i>	<i>723</i>	<i>11.721</i>
X Defensie			
20 Uitvoeren crisisbeheersingsoperaties	1.407	19.087	20.494
<i>Totaal</i>	<i>1.407</i>	<i>19.087</i>	<i>20.494</i>
XIII Economische Zaken			
02.10 Infrastructuur voor innovatie			
05 Internationale economische betrekkingen			
01 Algemeen			
20 Vrijmaken internationale handels- en investeringsverkeer	10.000	-10.000	
21 Ontvangsten kredieten en garanties	681	1.292	1.973
30 Bevorderen internationaal ondernemen		1.007	1.007
90 Diverse ontvangsten BEB	1.134	407	1.541
10.70 Restituties bijdragen aan internationale organisaties		2	2
<i>Totaal</i>	<i>11.815</i>	<i>-7.292</i>	<i>4.523</i>
TOTAAL ONTVANGSTEN	155.262	27.843	183.105

Bijlage 2. De ODA-uitgaven naar beleidsthema (bedragen x EUR 1000)

		Begroting 2009	Realisaties 2009
Versterkte internationale rechtsorde en eerbiediging mensenrechten			
1.1	Internationale rechtsorde	5.154	5.055
1.2	Mensenrechten	38.831	37.497
		43.985	42.552
Grotere veiligheid en stabiliteit, effectieve humanitaire hulpverlening en goed bestuur			
AR	Recht- en doelmatigheidsbevordering	280	280
2.3	Non-proliferatie en ontwapening	770	1.168
2.5	Regionale stabiliteit en crisisbeheersing	298.623	266.866
2.6	Humanitaire hulpverlening	246.327	293.731
2.7	Goed bestuur	181.763	189.577
2.9	Grotere veiligheid door strijd tegen milieudegradatie	29.750	17.609
Defensie	Toerekening crisisbeheersingsoperaties	13.000	10.500
		770.513	779.731
Versterkte Europese samenwerking			
3.3	EOF Europees ontwikkelingsfonds	185.832	179.829
Toerek.	Toerekening EU-begroting	234.400	234.400
		420.232	414.229
Meer welvaart en minder armoede			
4.1	Handels- en financieel systeem	1.240	1.224
4.2	Armoedebestrijding	580.295	401.690
4.3	Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	468.156	482.005
4.4	Kwaliteit en effectiviteit ontwikkelingssamenwerking	16.200	20.923
Justitie	Rechtshandhaving/Tech.ass. bij drugsbeestr. Suriname	200	202
Financiën	Mult. Ontw. Banken en Fondsen	158.320	94.040
EZ	Economische Samenwerking Indonesie	0	200
	Faciliteit transitielanden	5.000	163
LNV	Internationale contributies/FAO	3.556	3.301
Toerek.	EKI-kwijtschelding	50.000	27.864
	Schuldkwijtschelding IMF/Liberia	0	0
		1.282.967	1.031.612
Toegenomen menselijke en sociale ontwikkeling			
5.1	Onderwijs	515.050	313.506
5.2	Kennisontwikkeling	154.429	153.262
5.3	Gender	36.772	38.999
5.4	HIV/AIDS	299.700	302.110
5.5	Reproductieve gezondheid	172.676	183.316
5.6	Participatie civil society	619.174	497.439
OCW	HBO (beurzen niet EU)	3.453	3.453
	Wetenschappelijk onderwijs	56.460	58.558
	Onderzoek en wetenschappen: WOTRO	454	454
LNV	Waarborgen van het kennisstelsel (Intern. onderwijs)	35	35
	Waarborgen van het kennisstelsel (ISRIC)	1.053	1.134
VWS	Sport en OS	1.500	1.466
		1.860.756	1.553.732
Beter beschermd en verbeterd milieu			
6.1	Milieu en water	297.586	253.088

6.2	Water en stedelijke ontwikkeling	138.370	130.629
VenW	Weer, klimaat, seismologie, ruimtevaart (WMO)	27	27
LNV	Programma 'Leren voor Duurzame Ontwikkeling'	1.000	1.000
	Internationale contributies/UNEP	243	243
		437.226	384.987
Welzijn en veiligheid van Nederlanders in het buitenland en regulering van personenverkeer			
7.2	Vreemdelingenbeleid (opvang asielzoekers)	179.598	247.959
		179.598	247.959
Versterkt cultureel profiel en positieve beeldvorming in en buiten Nederland			
8.1	Nederlandse cultuur	1.827	2.424
8.2	Cultureel erfgoed	1.205	1.057
8.3	Draagvlak Nederlands buitenlands beleid	37.533	33.924
		40.565	37.405
Algemeen			
11.1	Apparaatsuitgaven	209.566	231.514
		209.566	231.514
Totaal ODA binnen HGIS		5.245.408	4.723.721
ODA buiten HGIS (instituten LNV)		4.725	4.725
TOTAAL ODA		5.250.133	4.728.446

Bijlage 3: ODA-prestatie

ODA-prestatie in 2009
(bedragen in miljoenen EUR)

ODA-uitgaven (1)	4.728,4
Af: Aflossingen op ODA-leningen (2)	83,3
<u>Af: Ontvangsten op eerdere ODA-uitgaven (3)</u>	<u>31,2</u>
Netto ODA (1-2-3)	4.614,0
<i>BNP 2009</i>	562.400,0
ODA-prestatie 2009	0,82%

Bijlage 4: ODA-uitgaven partnerlanden 2009

Versnelde MDG-realisatie

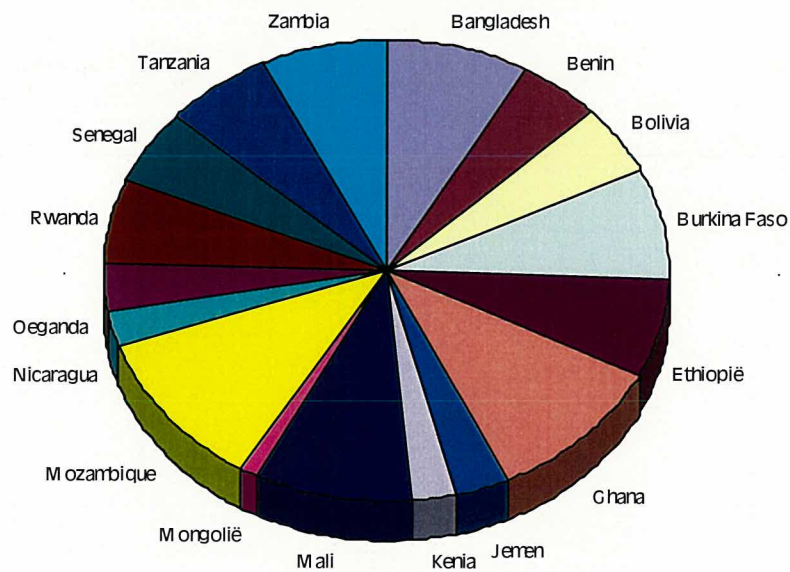
Bangladesh			
2.07 Goed bestuur	3.690.000		
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	606.000		
5.01 Onderwijs	12.714.000		
5.03 Gender	936.000		
5.04 HIV/AIDS	55.000		
5.05 Reproductieve gezondheid	2.076.000		
6.01 Milieu en water	12.357.000		
6.02 Duurzaam waterbeheer	17.571.000		
	50.005.000		
Benin			
2.07 Goed bestuur	2.981.000		
4.02 Armoedevermindering	10.000.000		
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	1.525.000		
5.01 Onderwijs	5.130.000		
5.03 Gender	21.000		
6.01 Milieu en water	229.000		
6.02 Duurzaam waterbeheer	7.677.000		
	27.563.000		
Bolivia			
1.02 Mensenrechten	136.000		
2.07 Goed bestuur	6.761.000		
4.02 Armoedevermindering	2.407.000		
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	5.641.000		
4.04 Kwaliteit en effectiviteit OS	352.000		
5.01 Onderwijs	10.375.000		
5.03 Gender	340.000		
6.01 Milieu en water	5.278.000		
6.02 Duurzaam waterbeheer	267.000		
	31.557.000		
Burkina Faso			
1.02 Mensenrechten	204.000		
2.07 Goed bestuur	2.333.000		
4.02 Armoedevermindering	20.500.000		
4.04 Kwaliteit en effectiviteit OS	180.000		
5.01 Onderwijs	14.927.000		
5.03 Gender	150.000		
5.04 HIV/AIDS	2.786.000		
5.05 Reproductieve gezondheid	6.472.000		
	47.552.000		
Ethiopië			
1.02 Mensenrechten	72.000		
2.07 Goed bestuur	838.000		
4.02 Armoedevermindering	2.000		
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	21.487.000		
4.04 Kwaliteit en effectiviteit OS	220.000		
5.01 Onderwijs	8.774.000		
5.03 Gender	718.000		
5.04 HIV/AIDS	4.377.000		
5.05 Reproductieve gezondheid	5.752.000		
	42.240.000		
Ghana			
2.07 Goed bestuur	1.514.000		
4.02 Armoedevermindering	25.000.000		
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	3.848.000		
5.01 Onderwijs	7.740.000		
5.05 Reproductieve gezondheid	18.856.000		
6.01 Milieu en water	7.469.000		
6.02 Duurzaam waterbeheer	116.000		
	64.543.000		
Jemen			
1.02 Mensenrechten	197.000		
2.07 Goed bestuur	250.000		
5.01 Onderwijs	5.367.000		
5.03 Gender	853.000		
5.05 Reproductieve gezondheid	5.201.000		
6.01 Milieu en water	1.085.000		
6.02 Duurzaam waterbeheer	5.399.000		
	18.352.000		
Kenia			
1.02 Mensenrechten	183.000		
2.07 Goed bestuur	5.000.000		
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	1.114.000		
6.01 Milieu en water	3.811.000		
6.02 Duurzaam waterbeheer	4.680.000		
	14.788.000		
Mali			
1.02 Mensenrechten	92.000		
2.07 Goed bestuur	1.599.000		
4.02 Armoedevermindering	10.000.000		
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	3.625.000		
4.04 Kwaliteit en effectiviteit OS	145.000		
5.01 Onderwijs	25.111.000		
5.04 HIV/AIDS	300.000		
5.05 Reproductieve gezondheid	8.372.000		
6.01 Milieu en water	2.530.000		
6.02 Duurzaam waterbeheer	3.493.000		
	55.267.000		
Mongolië			
6.01 Milieu en water	6.478.000		
6.02 Duurzaam waterbeheer	245.000		
	6.723.000		
Mozambique			
2.07 Goed bestuur	1.631.000		
4.02 Armoedevermindering	18.000.000		
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	2.623.000		
4.04 Kwaliteit en effectiviteit OS	115.000		
5.01 Onderwijs	19.995.000		
5.03 Gender	545.000		
5.04 HIV/AIDS	4.778.000		
5.05 Reproductieve gezondheid	3.500.000		
6.02 Duurzaam waterbeheer	16.417.000		
	67.604.000		
Nicaragua			
2.07 Goed bestuur	956.000		
4.02 Armoedevermindering	120.000		
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	5.772.000		
4.04 Kwaliteit en effectiviteit OS	85.000		
5.03 Gender	897.000		
5.04 HIV/AIDS	27.000		
5.05 Reproductieve gezondheid	7.224.000		
6.01 Milieu en water	139.000		
	15.220.000		
Oeganda			
1.02 Mensenrechten	548.000		
2.07 Goed bestuur	10.453.000		
4.02 Armoedevermindering	52.000		
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	250.000		
5.01 Onderwijs	9.200.000		
5.03 Gender	23.000		
	20.526.000		
Rwanda			
2.05 Regionale stabiliteit en crisisbeheersing	2.000.000		
2.07 Goed bestuur	5.846.000		
4.02 Armoedevermindering	127.000		
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	11.050.000		
4.04 Kwaliteit en effectiviteit OS	27.000		
5.01 Onderwijs	6.200.000		
6.01 Milieu en water	11.000.000		
	36.250.000		
Senegal			
4.02 Armoedevermindering	10.053.000		
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	26.000		
6.01 Milieu en water	21.706.000		
6.02 Duurzaam waterbeheer	52.000		
	31.837.000		

Tanzania

2.07 Goed bestuur	18.595.000
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	481.000
5.04 HIV/AIDS	2.080.000
5.05 Reproductieve gezondheid	16.009.000
	37.165.000

Zambia

2.07 Goed bestuur	961.000
4.02 Armoedevermindering	10.000.000
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	4.446.000
5.01 Onderwijs	22.398.000
5.04 HIV/AIDS	2.641.000
5.05 Reproductieve gezondheid	4.144.000
	44.590.000

Versnelde MDG-realizatie

Veiligheid & ontwikkeling**Afghanistan**

2.05 Regionale stabiliteit en crisisbeheersing	37.188.000
2.07 Goed bestuur	8.582.000
	45.770.000

Burundi

2.05 Regionale stabiliteit en crisisbeheersing	112.000
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	2.373.000
	2.485.000

Colombia

1.02 Mensenrechten	684.000
2.05 Regionale stabiliteit en crisisbeheersing	1.521.000
2.07 Goed bestuur	2.257.000
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	1.499.000
5.02 Kennisontwikkeling	335.000
6.01 Milieu en water	9.783.000
	16.079.000

Congo, Democratische Republiek

1.02 Mensenrechten	1.046.000
5.03 Gender	2.696.000
	3.742.000

Guatemala

1.02 Mensenrechten	3.340.000
2.05 Regionale stabiliteit en crisisbeheersing	805.000
2.07 Goed bestuur	4.957.000
5.04 HIV/AIDS	126.000
5.05 Reproductieve gezondheid	400.000
6.01 Milieu en water	7.322.000
	16.950.000

Pakistan

1.02 Mensenrechten	896.000
2.07 Goed bestuur	3.164.000
5.01 Onderwijs	12.280.000
6.01 Milieu en water	6.243.000
6.02 Duurzaam waterbeheer	3.407.000
	25.990.000

Palestijnse Autoriteiten

1.02 Mensenrechten	1.670.000
2.05 Regionale stabiliteit en crisisbeheersing	19.169.000
2.07 Goed bestuur	6.192.000
	27.031.000

Soedan

1.02 Mensenrechten	950.000
2.05 Regionale stabiliteit en crisisbeheersing	46.031.000
2.07 Goed bestuur	175.000
	47.156.000

**Veiligheid & ontwikkeling
Uitfasering in de periode 2008 - 2011****Bosnië & Herzegovina**

1.02 Mensenrechten	1.243.000
2.05 Regionale stabiliteit en crisisbeheersing	5.230.000
2.07 Goed bestuur	3.301.000
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	2.526.000
	12.300.000

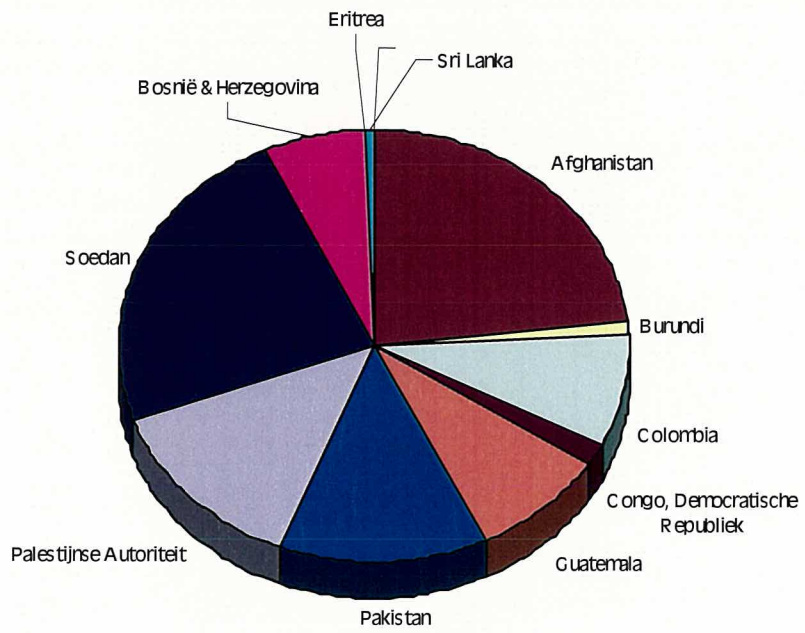
Eritrea

6.02 Duurzaam waterbeheer	137.000
	137.000

Sri Lanka

1.02 Mensenrechten	436.000
2.05 Regionale stabiliteit en crisisbeheersing	43.000
2.06 Humanitaire hulpverlening	179.000
2.07 Goed bestuur	398.000
4.02 Armoedevermindering	2.000
4.04 Kwaliteit en effectiviteit OS	12.000
	1.070.000

Veiligheid & ontwikkeling

Brede relatie**Egypte**

1.02 Mensenrechten	330.000
2.07 Goed bestuur	1.875.000
4.02 Armoedevermindering	65.000
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	950.000
5.03 Gender	2.234.000
5.05 Reproductieve gezondheid	16.000
6.02 Duurzaam waterbeheer	6.373.000
11.843.000	

Georgië

1.02 Mensenrechten	181.000
2.05 Regionale stabiliteit en crisisbeheersing	55.000
2.07 Goed bestuur	244.000
4.02 Armoedevermindering	2.661.000
3.141.000	

Indonesië

2.05 Regionale stabiliteit en crisisbeheersing	27.066.000
2.07 Goed bestuur	19.242.000
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	1.555.000
5.01 Onderwijs	22.205.000
5.02 Kennisontwikkeling	7.882.000
6.01 Milieu en water	12.016.000
6.02 Duurzaam waterbeheer	19.312.000
109.278.000	

Moldavië

2.07 Goed bestuur	1.110.000
1.110.000	

Suriname

2.07 Goed bestuur	11.627.000
4.02 Armoedevermindering	37.426.000
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	9.893.000
4.04 Kwaliteit en effectiviteit OS	586.000
5.01 Onderwijs	2.891.000
5.03 Gender	77.000
5.04 HIV/AIDS	41.000
5.05 Reproductieve gezondheid	8.912.000
5.06 Participatie civil society	4.535.000
6.01 Milieu en water	2.320.000
8.02 Cultureel erfgoed	8.000
78.316.000	

Vietnam

2.07 Goed bestuur	883.000
4.02 Armoedevermindering	1.140.000
4.04 Kwaliteit en effectiviteit OS	23.000
5.04 HIV/AIDS	958.000
5.05 Reproductieve gezondheid	7.924.000
6.01 Milieu en water	4.281.000
6.02 Duurzaam waterbeheer	11.491.000
26.700.000	

Zuid Afrika

2.07 Goed bestuur	4.105.000
4.02 Armoedevermindering	1.000
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	1.300.000
5.01 Onderwijs	15.671.000
5.04 HIV/AIDS	9.898.000
30.975.000	

Brede relatie**Uitfasering in de periode 2008 - 2011****Albanië**

2.07 Goed bestuur	2.758.000
5.03 Gender	550.000
6.01 Milieu en water	1.786.000
5.094.000	

Armenië

2.07 Goed bestuur	2.042.000
2.042.000	

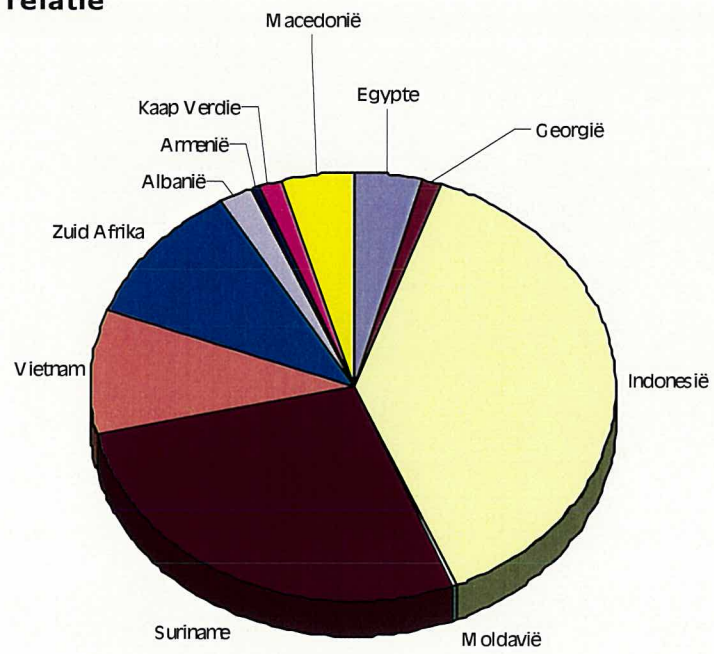
Kaap Verdië

4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	451.000
5.01 Onderwijs	3.535.000
6.01 Milieu en water	118.000
4.104.000	

Macedonië

2.07 Goed bestuur	1.799.000
4.02 Armoedevermindering	7.000.000
4.03 Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	1.426.000
5.01 Onderwijs	2.178.000
5.03 Gender	73.000
12.476.000	

Brede relatie

Bijlage 5 HGIS-uitgaven Natuur, Milieu en Water

(bedragen x EUR 1000)

	2008	2009
ODA Natuur en Milieu		
<i>Directe uitgaven Natuur en Milieu</i>		
Landenspecifieke sectorale samenwerking	187.378	213.295
Thematische samenwerking in landen en regio's	85.885	95.506
Subtotaal directe uitgaven Natuur en Milieu	273.263	308.801
Toerekening macrosteun	13.210	7.836
<i>Multilateraal</i>		
<i>VN-instellingen</i>		
GEF-ODA/ Montreal Fund	24.080	2.062
UNEP	9.383	9.140
Verwoestijningsverdrag	131	136
UNDP	9.401	9.930
IFAD	8.517	9.518
FAO partnershipprogramma	4.409	0
UN-HABITAT	1.656	450
<i>Internationale Financiële Instellingen</i>		
IDA en regionale ontwikkelingsbanken	11.363	9.404
WB-Partnership Programma	12.897	12.879
<i>Europese ontwikkelingssamenwerking</i>		
Europees Ontwikkelingsfonds (EOF)	8.340	8.991
Toerekening EU-begroting	13.505	11.720
Subtotaal Multilateraal	103.682	74.230
<i>Particuliere kanaal</i>		
Speciale Activiteiten	30.764	56.143
TMF en MFS	87.673	62.018
Subtotaal overig	97.518	78.901
Oret, Milieu en ORIO	78.598	60.309
MFP	0	0
SALIN	3.163	2.117
SNV	12.567	13.880
PSO	1.840	1.245
MATRA	1.350	1.350
Subtotaal Particulier Kanaal	215.955	197.062
<i>Overige toerekeningen</i>		
Apparaatsuitgaven	17.207	17.164
Natuur en Milieu Educatie	1.000	908
Int. onderwijs instituten	10.878	12.539
Subtotaal Overige Toerekeningen	29.085	30.611
Totaal ODA Natuur en Milieu	635.195	618.540
<i>Waarvan voor:</i>		
- Regeringsstandpunt Tropisch Regenwoud (RTR)	66.000	68.000
<i>BNP (x mln)</i>	602.466	562.400
ODA Natuur en Milieu als % van het BNP	0,105	0,110
Non-ODA Natuur en Milieu		
<i>Natuur en Milieu programma's</i>		
Clean Development Mechanism	40.124	22.550
Joint Implementation	9.176	44.283
GEF non-ODA	816	0
Internationale samenwerking Milieu	4.481	4.312
Waterbeheer (Partners for Water)	12.825	10.724
Subtotaal	67.422	81.869
Overig		
MATRA	2.670	3.110
Subtotaal	2.670	3.110
Totaal Non-ODA natuur en milieu	70.092	84.979
TOTAAL NATUUR EN MILIEU IN HGIS	705.287	703.519

Bijlage 6 Uitgaven HIV/AIDS, Malaria en Tuberculose

(bedragen x EUR 1000)

ODA	2008	2009
ODA HIV/AIDS, TB en Malaria		
<i>Bilaterale uitgaven HIV/AIDS, Malaria en TB</i>		
Partnerlanden met HIV/AIDS, Malaria en TB	90.379	87.868
Niet-gedelegeerde middelen	42.685	48.981
Toerekening macrosteun, noodhulp, en wederopbouw	28.910	21.531
Subtotaal directe uitgaven HIV/AIDS, Malaria en TB	161.974	158.379
 <i>Multilateraal</i>		
<i>VN-instellingen</i>		
UNHCR	2.940	2.940
UNDP	4.700	4.965
UNICEF	5.250	5.250
UNFPA	55.135	62.933
UNAIDS	36.000	36.000
WHO/PAHO	4.354	4.000
Partnershipprogramma WHO	16.446	14.966
 <i>Internationale Financiële Instellingen</i>		
GFATM	80.000	60.000
IDA en regionale ontwikkelingsfondsen	8.266	7.429
WB Partnerschapsprogramma	1.970	1.038
 <i>Europese ontwikkelingssamenwerking</i>		
Europees Ontwikkelingsfonds (EOF)	10.008	10.790
Toerekening EU-begroting	13.505	11.720
Subtotaal Multilateraal	238.574	222.031
 <i>Particulier Kanaal</i>		
Aandeel HIV/AIDS, Malaria en TB van Medefinancieringsstelsel (MFS)	57.006	49.564
Thematische medefinanciering		
SALIN	5.200	9.403
PSO	1.150	830
Subtotaal Particulier Kanaal	63.356	59.798
 <i>Overige toerekeningen</i>		
Apparaatsuitgaven	12.905	12.873
Int. onderwijs instituten	1.210	1.266
Subtotaal Overige toerekeningen	14.115	14.139
TOTAAL ODA HIV/AIDS, Malaria en TB	478.019	454.347
 Non-ODA HIV/AIDS, TB en Malaria		
Partnership Programma WHO (begroting VWS)	600	1.000
Overig	1.949	1.950
TOTAAL NON-ODA HIV/AIDS, TB en Malaria	2.549	2.950
TOTAAL HIV/AIDS, TB en Malaria in HGIS	483.117	457.297

Bijlage 7 ODA-uitgaven Onderwijs

(bedragen x EUR 1000)

	2008	2009
<i>Bilaterale uitgaven</i>		
Partnerlanden met onderwijs als sector	265.156	214.059
Niet gedelegeerde middelen (Silent partnership, ECD, onderwijs post conflict, capaciteitsopbouw)	46.363	51.200
Noodhulponderwijs		
Hoger onderwijs	91.792	104.070
Andere activiteiten	1.500	1.500
Education for All (EFA)/ Fast Track Initiative (FTI)	0	0
Toerekening macrosteun en schuldkijschelding (*)	39.570	23.472
Toerekening andere thema's, zoals noodhulp en wederopbouw	33.416	26.992
Subtotaal bilateraal kanaal	477.797	421.293
<i>Multilateraal</i>		
<i>VN-instellingen</i>		
ILO	27.619	30.023
UNHCR	329	340
UNICEF	2.814	2.814
UNRWA	7.350	7.350
UNESCO	9.000	9.000
WFP	280	243
PP ILO	4.000	4.000
	3.846	6.276
<i>Internationale Financiële Instellingen</i>		
WB-Partnership Programma	1.500	1.500
IDA en regionale ontwikkelingsfondsen	16.531	14.860
<i>Europese ontwikkelingssamenwerking</i>		
Europees ontwikkelingsfonds (EOF)	6.672	7.235
Toerekening EU-begroting	13.505	11.720
Subtotaal Multilateraal	65.827	65.338
<i>Particulier Kanaal</i>		
Medefinancieringsprogramma	72.522	49.108
SALIN onderwijs	2.000	3.000
PSO	1.150	830
Overige	0	0
Subtotaal Particulier Kanaal	75.672	52.938
<i>Overige toerekeningen</i>		
Apparaatsuitgaven	17.207	17.164
Subtotaal Overige Toerekeningen	17.207	17.164
TOTAAL Onderwijs	636.503	556.732
TOTAAL OS-begroting	5.049.300	4.693.653
Uitgaven Onderwijs als % van de OS-begroting	12,6%	11,9%

(*) In 2008 verhoogd met aan onderwijs gekoppelde macrosteun in Oeganda

Bijlage 8. De non-ODA uitgaven naar beleidsthema (bedragen x EUR 1000)

		Begroting 2009	Realisaties 2009
Versterkte internationale rechtsorde en eerbiediging van mensenrechten			
1.1	Internationale rechtsorde	42.485	42.728
1.2	Mensenrechten	9.825	15.236
1.3	Internationale juridische instellingen	14.223	14.788
Justitie	Rechtshandhaving/Europol	21.841	25.085
	Rechtshandhaving/NFI	0	500
		88.374	98.337
Vrede, veiligheid en conflictbeheersing			
2.1	Nationale en bondgenootschappelijke veiligheid	16.458	16.355
2.3	Non-proliferatie en ontwapening	8.395	8.182
2.5	Regionale stabiliteit en crisisbeheersing	124.275	96.176
2.6	Humanitaire hulpverlening	3.767	205
2.7	Goed bestuur	10.790	11.605
Defensie	Uitvoeren crisisbeheersingsoperaties (diverse operaties)	313.100	349.593
		476.785	482.116
Versterkte Europese samenwerking			
3.2	Ondersteuning bij pre- en postaccessie	10.708	8.558
3.4	Nederlandse positie in de EU	3.447	3.678
3.5	Raad van Europa	9.303	9.489
Toerek.	EU-begroting	60.500	60.500
		83.958	82.225
Meer welvaart en minder armoede			
4.1	Handels- en financieel systeem	24.515	15.732
4.2	Armoedebestrijding	6.952	2.613
4.3	Ondernemingsklimaat ontwikkelingslanden	12.500	12.500
4.5	Nederlandse handels- en investeringsbevordering	6.265	6.609
Justitie	Effectieve besturing van het Justitieapparaat/WIPO	146	130
Financiën	Mult. Ontw. Banken en Fondsen	837	1.330
VenW	Veiligheid goederenvervoer scheepvaart (IMO)	416	327
	Veiligheid luchtvaart (ICAO en EASA)	1.365	1.210
EZ	IS opkomende markten	4.599	4.692
	Bijdrage aan organisaties	364	337
	Bijdrage UNWTO	219	211
	Algemeen (bijdragen aan int. instituten)	0	654
	Bijdrage aan diverse instituten	1.076	148
	Algemeen	1.275	2.202
		4.394	4.528
	Verdere vrijmaking v/h intern. handels-/invest.verkeer en versterking v/d econ. rechtsorde		
	Bevorderen van internationaal ondernemen	59.413	74.441
	Stimuleren van buitenlandse investeringen in Nederland (ANL/NFIA)	735	592
	Het gericht ondersteunen van het bedrijfsleven in kansrijke sectoren op zowel binnen- als buitenlandse markten	66.574	32.656
	Bijdrage aan internationale organisaties	1.249	2.010
LNV	Internationale contributies/FAO	3.417	3.173
	Beheer van de natuur (Tropisch hout)	61	61
		196.372	166.156
Toegenomen menselijke en sociale ontwikkeling			
5.2	Kennisontwikkeling	2.596	2.596
5.4	HIV/AIDS	1.951	1.791
5.6	Participatie civil society	0	136
OCW	Wetenschappelijk onderwijs	3.239	3.269
VWS	Projecten via UNODC	5.000	5.000
	WHO-partnerschap	6.000	6.000
		18.786	18.792
Beter beschermd en verbeterd milieu			
6.1	Milieu en water	7.698	2.899
VROM	Clean development mechanism	50.221	22.550
	Internationaal milieubeleid	3.803	4.312
VenW	Integraal waterbeleid (Partners voor Water)	14.687	10.724
	Weer, klimaat, seismologie, ruimtevaart (WMO)	709	728
EZ	CO2/reductieplan-Joint Implementation	28.704	44.283
		105.822	85.496
Welzijn en veiligheid van Nederlanders in het buitenland en regulering van het personenverkeer			
7.1	Consulaire dienstverlening	8.800	23.435
7.2	Vreemdelingenbeleid	1.105	941
		9.905	24.376
Versterkt cultureel profiel, positieve beeldvorming in en buiten Nederland			
8.1	Nederlandse cultuur	13.325	7.428
8.2	Cultureel erfgoed	3.615	3.145
8.3	Draagvlak Nederlands buitenlands beleid	25.137	27.864

OCW	Cultuur: overig	1.231	1.504
	Cultuur: overig	166	7.103
		<i>43.474</i>	<i>47.044</i>
Overige uitgaven			
9.01	Geheim	0	26
10.1	Nominaal en onvoorzien	56.116	5
11.1	Apparaatsuitgaven	535.287	524.400
Div. dept.	Attachés	54.556	53.999
		<i>645.959</i>	<i>578.430</i>
Totaal non-ODA		1.669.435	1.582.972